

Toneel onder het Vondelpark

Ondergronds gaan

theater Toneelgroep De Warme Winkel geeft in een bunker geestig, ontroerend antwoord op de bezuinigingen op de kunsten.

door Marijn van der Jagt

De opdracht 'verzamen onder de Vondelbrug' maakt dat je anders kijkt naar de types die rondhangen bij de grootste onderdoorgang in het Amsterdamse Vondelpark. Luidruchtige drinkers, sjofele rugzaktoeristen, blowende jongeren, verdwaasde muzikanten – zouden ze er bij horen? Of is het omgekeerd, en hoort de bezoeker van toneelgroep De Warme Winkel bij deze randfiguren? 'Fuck Mark Rutte' zullen we twee mannen straks in een welgemeend maar richtingloos scheldduet horen roepen. 'Fuck de tijdsgeest. Fuck de subsidies op tomaten. En fuck de gemeentelijke broedplaatsen. O ja, en Damien Hirst, fuck ook Damien Hirst!' De mannen hebben sporen van schmink op hun gezicht – net speelden ze nog respectievelijk een onderdrukte vrouw en een in opstand gekomen 'neger'. Nu dragen ze negentiende-eeuwse legerjassen met epauletten en glimmende knopen, en naast hen ligt het geweer waarmee ze een hoekig marionettegevecht hebben gemimed.

Luitenantenduetten heet de nieuwe voorstelling van De Warme Winkel, en het is het geestigste, ontroerendste en vitaalste antwoord dat het theater de afgelopen tijd heeft gegeven op de verregaande bezuinigingen waarmee het kabinet de kunsten wil gaan afknijpen. Het bezoek wordt ontvangen op een soort illegale bijeen-

Luitenantenduetten: de 'hogere cultuur' verdedigen

komst in een bunker die zich in het Vondelpark blijkt te bevinden, voor een luttel bedrag gehuurd van de krakersvereniging die de voormalige schuilkelder beheert.

En smaak natuurlijk

'We wilden onderduiken in het centrum,' verklaren Vincent Rietveld en Ward Weemhoff die de voorstelling maakten en spelen. 'We wilden ons terugtrekken in een veilige omgeving omdat we niet meer gewild zijn. "Ondergronds, onder ons" stond er op het tegeltje boven deze voorstelling.' In een geweldige geldophaal-epiloog wordt dit 'onder ons' ongemakkelijk uitvergroot. We hebben niks hoeven betalen om binnen te komen, maar als de acteurs met de helm rondgaan voor een bijdrage, blijkt deze niet zo

vrijwillig als aangekondigd. In het grove bouwlamplicht worden de toeschouwers begroet als bekenden, vrienden en burens, en terwijl de portemonnees worden getrokken, filosoferen de spelers hardop over de prijs van een gemiddeld theaterkaartje, en over de kosten die zo'n voorstelling, ondanks het bijeengeraapte decor, toch met zich meebrengt. 'En smaak natuurlijk, dat speelt ook een rol.' Hardop ook denken de spelers mee over het bedrag dat eenieder over heeft voor een avond waarin de kunst wordt geëerd met grof geprojecteerde schilderijen, mijmeringen over de regels van de 'welsprekendheid', een droef meegemompelde popsong over 'just another day in paradise' en het op de muur natekenen van een Japanse steen in een museum die troost biedt als je er oog voor hebt.

'Fuck de tijdsgeest. Fuck de gemeentelijke broedplaatsen. O ja, Damien Hirst, fuck ook Damien Hirst'

Ruime schenkingen worden met gejuich ontvangen, en de besmuiktheid die het geld geven oproept, wordt schaamteloos overschreeuwd. 'We nemen een voorschot – niet al te serieus – op de richting die het nu op gaat met de kunst,' zegt Vincent Rietveld. 'We worden weggezet als een troep parasieten. Elke theatergroep doet zijn uiterste best om zo veel mogelijk publiek te genereren, maar we zijn kunstenaars, geen geldmakers. We moeten allemaal hard werken en geld verdienen, en waarvoor dan? Om naar de bioscoop te gaan. Maar dat is ook weer een geldverdienmachine. Het is toch belangrijk dat er nog plekken zijn die daar buiten vallen.'

In hun poging om positie te bepalen in de huidige belegering van de kunst, kruipen de acteurs in het kostuum van een negentiende-eeuwse luitenant. Rietveld: 'Dat waren rijkeluiszootjes die niet wisten wat ze met hun leven moesten en dan maar in het leger gingen. Veel schrijvers hebben als luitenant gediend: Joseph Roth heeft er veel over geschreven, alle Russische schrijvers zijn in het leger geweest. De luitenant vertegenwoordigde het leger zoals wij de kunsten vertegenwoordigen.' In de voorstelling klinken teksten van Ernst Jünger, die min of meer fout was in de oorlog, maar wel het prachtige *Luitenant Sturm* schreef 'waarin een stel officieren in een bunker praten over de mooie Duitse cultuur die ze aan het verdedigen zijn'.

Eigenlijk doet De Warme Winkel dit in al haar voorstellingen: de 'hogere cultuur' verdedigen. De groep doet een gulzige greep uit de kunstgeschiedenis; laat zien en horen wie Rainer Maria Rilke was, of Oskar Kokoschka, of de boksendichter Boris Ryzhy. Maar er is niks betweterigs aan: niets wordt heilig verklaard, en de schoonheid krijgt een waardige tegenhanger in larmoyantie, gespeeld amateurisme, wreedheid en vernietigingsdrang. In de ontroerendste scène van *Luitenantenduetten* lopen de twee spelers dwars door een projectie van het schilderij *Wandelaar boven een zee van mist* van Caspar David Friedrich: een wandelaar die uitkijkt over een romantisch landschap. Ze trekken het morsige projectielaken weg, maar de projectie blijft en het is alsof de luitenanten dieper het schilderij in kruipen. Ze volgen de weg die de negentiende-eeuwse kunstenaar heeft aangegeven, en tonen het ware gezicht van de strijdende luitenanten. Deze toneelspelers zijn gidsen in het historische landschap van de schoonheid. En zelfs in een benauwde krakersbunker levert dat een ruimtelijk gevoel op: de vrijheid dat alles mogelijk is. Ook als die vrijheid betaald moet worden met een (niet zo) vrijwillige bijdrage. ■

'Luitenantenduetten': tot eind mei van wo t/m za in het Vondelpark, Amsterdam. Reserveren: www.warmewinkel.nl